

PREDLOG MANIFESTA
ZA ZAVRŠNU KONFERENCIJU
MEDIJSKE OPSERVATORIJE JUGOISTOČNE EVROPE

ZA MEDIJSKU POLITIKU U JAVNOM INTERESU

Medijska kriza, koja je jako pogodila države Jugoistočne Evrope, u svojoj osnovi je kriza novinarstva i kriza demokratije. Mala medijska tržišta prožeta klijentelističkim vezama gde su državna sredstva posredno ili neposredno najveći izvor prihoda većine medija, posle dve decenije nepregledne i politički vođene privatizacije, dovela su do devastacije prostora javne komunikacije takvih razmera da treba razmišljati o korenitim medijskim reformama.

Ako mediji ne obavljaju svoju ulogu čuvara javnog interesa u procesu javne komunikacije, ako ne kontrolišu one koji imaju moć, onda ni demokratija nije vladavina u interesu svih, već samo onih koji to sebi mogu da priušte. Koruptivni mediji su smrt demokratije. Novinarstvo koje nije u službi javnog interesa je najubitačniji oblik privatizacije slobode izražavanja.

Korenite reforme zahtevaju aktivnu ulogu države. Država je dužna da obezbedi i osigura komunikaciona prava ljudi. Finansijska sredstva koja sada na direktan ili indirektan način namenjuje medijima su javna sredstva. Umesto postojećeg finansiranja medijskih vlasnika obezbeđivanjem direktne ili indirektno podrške medijima čija je jedina svrha uvećavanje profita, a ne kvalitet javne rasprave, država mora da osigura javnim sredstvima i instrumentima medijske politike dugoročno i održivo delovanje, razvoj i procvat javnih i neprofitnih medija.

Javni interes na području medija, koji su privatizovala medijska preduzeća, mora da se vrati u sferu javnosti i postane ključni princip u formiranju buduće medijske politike, a medijski integritet da postane njen cilj. Mediji su toliko značajni za demokratiju da njihovo upravljanje i delovanje ne može da bude vlasništvo i pravo samo šačice privilegovanih.

Naše je pravo i naša dužnost da zahtevamo delovanje demokratije, slobodu i integritet medija.

ZNAČAJ
MEDIJSKOG
INTEGRITETA

OVIM MANIFESTOM ZAHTEVAMO:

- **USVAJANJE KORENITIH REFORMI** medijske politike u kojima je praćenje javnog interesa i podsticanje medijskog integriteta njen osnovni cilj. Prvi korak u ovoj opsežnoj reformi jeste široka rasprava u kojoj će biti postavljeni temelji za definisanje i ostvarivanje javnog interesa na području medija. Definisanje javnog interesa mora da bude stvar političkih rasprava i pregovaranja onih koji vladaju državom i građana. Time će se sprečiti klijentelistička priprema zakona i uvođenje privatnih interesa na nivo zakonske norme;
- **DA SE ZA FINANSIRANJE JAVNOG INTERESA NA PODRUČJU MEDIJA IZ JAVNIH SREDSTAVA ODREDE JASNI KRITERIJUMI** koji prate komunikacione potrebe građana i građanki, a ne poslovne interese medijskih vlasnika. Svi postupci finansiranja medija iz javnih sredstava, kao i upotreba svih javnih resursa na medijskom području, moraju da budu transparentni i poštteni, a njihov temeljni cilj mora biti osiguravanje medijskog integriteta. Borba protiv korupcije, uključujući i medijsku korupciju, borba je za demokratiju;
- **USPOSTAVLJANJE MREŽE JAVNIH FINANSIJSKIH PODRŠKI MEDIJIMA I NOVINARSKOJ PRODUKCIJI**, koje će omogućiti dugoročno i sistematsko oblikovanje alternativnih modela finansiranja medija. Sadašnje direktne i indirektne javne podrške medijima moraju da budu podvrgnute reviziji, u kolikoj meri po svojim postupcima i namenama osiguravaju medijski integritet. Ako ih revidiramo i očuvamo, ovi finansijski mehanizmi državne podrške medijima, kao i svi novi koji će se tek formirati, moraju da imaju prvobitnu namenu da stvore uslove za delovanje novinarstva u javnom interesu;
- **POTPUNU TRANSPARENTNOST MEDIJSKOG VLASNIŠTVA, KAO I DIREKTOG I INDIREKTOG FINANSIRANJA MEDIJA IZ JAVNIH SREDSTAVA.** Potrebno je obezbediti javno dostupne baze podataka iz kojih će biti jasno ko su vlasnici medija, kakve su njihove vlasničke povezanosti, kao i veze sa političkim centrima moći (političkim grupacijama, institucijama i pojedinim političarima). Istovremeno, potrebno je obezbediti i baze podataka o finansiranju medija iz javnih sredstava. Ovakvim bazama podataka treba da upravljaju nezavisni stručnjaci i civilno društvo putem javnih sredstava i stečene koncesije, sa ciljem kreiranja najboljih rešenja za sistematiziranje, analizu i pregled podataka o medijskom vlasništvu i finansiranju iz javnih sredstava, koje će biti jednostavne za upotrebu za stručnu i opštu javnost;
- **MEDIJI, KOJI IMAJU NETRANSPARENTNU VLASNIČKU STRUKTURU NE MOGU DA BUDU PRIMAOCI JAVNOG NOVCA NITI DA STIČU BILO KAKVE DRUGE OBLIKE UPOTREBE JAVNIH RESURSA I KONCESIJA.** Mediji sa visokim stepenom integriteta mnogo lakše se suprotstavljaju korupciji, klijentelizmu, političkoj instrumentalizaciji i zloupotrebama uticaja na javno mnjenje;
- **DA SE DRŽAVNO OGLAŠAVANJE PLASIRA U MEDIJE POD TRANSPARENTNIM USLOVIMA I PO PRAVILIMA JAVNIH NABAVKI.** U državama gde su tokovi javnog novca pod potpunom kontrolom političkih i/ili ekonomskih elita i gde

je nemoguće obezbediti transparentnost i nediskriminatorne uslove plasiranja državnog oglašavanja, isto treba zabraniti;

- **ČUVANJE JAVNIH MEDIJA** kao jedinog javnog dobra koje građani i građanke imaju na području komuniciranja;
- **SPREČAVANJE I SANKCIONISANJE BILO KAKVIH POLITIČKIH POKUŠAJA** gašenja i stišavanja javnih medija, njihovog namernog finansijskog iscrpljivanja i intervencije politike u postavljanje vodećih organa upravljanja i nadzora. Javne medije treba iščupati iz stega stranačkih interesa i vratiti ih u središte demokratske javne sfere. U tu svrhu, zaposleni u javnim medijima moraju da formiraju progresivne koalicije sa građanima i građankama čiji je cilj čuvanje njihove autonomije i medijskog integriteta;
- **DA GRAĐANKE I GRAĐANI KRITIČKIM ANGAŽMANOM I POLITIČKIM DELOVANJEM ZAHTEVAJU ODGOVORNOST POLITIČARA** koji ugnjetavaju slobodu i integritet javnih i svih drugih medija. Pravo na slobodu izražavanja i zaštitu medijskog integriteta potrebno je aktivno braniti;
- **SISTEMATIČNO FINANSIRANJE KVALITETNOG NOVINARSKOG RADA, A PRE SVEGA PODRŠKU PROJEKTIMA ISTRAŽIVAČKOG NOVINARSTVA** i svih drugih oblika novinarske produkcije koji zbog ubrzane komercijalizacije nestaju iz medijske ponude. U skladu sa demokratskim načelima, temeljni zadatak medija jeste da kontrolišu centre moći, i građanima i građankama omogućavaju saradnju u procesu političkog delovanja i odlučivanja. Medijska politika u javnom interesu mora da podržava i razvija kulturu i praksu medijskog integriteta. Mediji koji ne prate najviše standarde novinarskog delovanja i upravljanja medijima ne mogu da budu finansirani iz javnog novca i ne mogu da koriste javne resurse;
- **TEMELJNU RASPRAVU, KOJU TREBA DA POKRENU NOVINARI I NOVINARKE UNUTAR SVOJIH UDRUŽENJA, KAO I SA SPOLJAŠNJOM JAVNOŠĆU**, o tome ko je novinar i šta je novinarstvo, šta će uraditi sami da zaštite identitet i integritet svoje profesije;
- **SISTEMATIČNU FINANSIJSKU PODRŠKU ZAPOŠLJAVANJU NOVINARA I NOVINARKI**. Prekarizacija novinarstva ugrožava slobodu medija. Prekarno novinarstvo ne može da deluje u javnom interesu. Posebnu pažnju treba posvetiti mladim novinarima i novinarkama koji tek ulaze u novinarsku profesiju. Država treba da obezbedi politiku stipendiranja i zapošljavanja koja bi omogućila sigurne i podsticajne radne uslove za mlade novinare i novinarkе;
- **ODGOVARAJUĆE ZAKONSKE MEHANIZME KOJI ĆE OSIGURATI I OJAČATI UREDNIČKU AUTONOMIJU I POZICIJU UREDNIKA**. Urednik odnosno urednica je prvi odnosno prva među novinarima, a ne produžena ruka uprave medija ili njegovog vlasnika. Zadatak urednika odnosno urednice je briga o tome da je medijski integritet temelj novinarskog rada;
- **PRIPREMU ODGOVARAJUĆIH MEHANIZAMA ZA EFIKASNU KONTROLU SPROVOĐENJA MEDIJSKE POLITIKE**. Regulatorne agencije na području medija moraju da deluju u javnom interesu i da budu čuvari medijskog integriteta.

Članovi i članice regulatornih agencija ne smeju da budu ni u kakvom konfliktu interesa, a pre preuzimanja funkcije, moraju da prihvate javnu obavezu da će štiti javni interes. Ako regulator ne može da obavlja svoj posao i da nezavisno i efikasno osigurava ostvarivanje najviših standarda delovanja medija, to treba da saopšti javnosti i međunarodnim organizacijama, koje su odgovorne za kontrolu ostvarivanja međunarodnih obaveza, i da zahteva podršku u svojim pokušajima menjanja okolnosti koje onemogućavaju nezavisno i efikasno delovanje. Najštetniji oblik regulacije je onaj u kome regulatorne agencije ne obavljaju svoj posao;

- **PODRŠKU LOKALNIM NEPROFITNIM MEDIJIMA I MEDIJIMA ZAJEDNICE** (community media) koji brinu o informativnim i komunikacionim potrebama lokalnih zajednica. Kriza medija je najviše pogodila medije i novinarstvo na lokalnom nivou. Ukidanje dopisništava, plansko nepokrivanje političkih događaja na lokalnom nivou stvara povoljne uslove za razrastanje korupcije. Javni interes treba štiti, kako na lokalnom, tako i na nacionalnom i nadnacionalnom nivou;
- **DA DRŽAVA OBEZBEDI UDEO FREKVENCIJSKOG SPEKTRA, POD PODSTICAJNIM USLOVIMA, LOKALNIM ZAJEDNICAMA, CIVILNODRUŠTVENIM GRUPAMA I INICIJATIVAMA** koje žele da kreiraju neprofitne medijske programe i sadržaje;
- **PODRŠKU PROGRAMIMA MEDIJSKE PISMENOSTI I AKTIVNOG UKLJUČIVANJA GRAĐANA I GRAĐANKI U OBLIKOVANJE MEDIJSKE POLITIKE.** Novinari i novinarki, kao i drugi medijski radnici i radnice, moraju da povrate poverenje javnosti u svoj rad. Mediji treba da razvijaju različite oblike uključivanja javnosti u svoj rad. Građani i građanke moraju da znaju da kvalitetan novinarski rad treba da bude plaćen. Aktivna saradnja građana i građanki u sufinansiranju medijskog rada nije zamena za javnu politiku. To je oblik aktivnog učešća u medijskoj sferi;
- **JAVNO PREDSTAVLJANJE NEZAVISNIH OCENA TROŠKOVA DIGITALIZACIJE RADIODIFUZIJE,** koja će pokazati ko su oni koji su digitalizacijom zarađivali i ko su oni koji su potisnuti na periferiju digitalnog sveta;
- **DA DONATORI SA SVOJOM POLITIKOM PODRŠKE MEDIJIMA I RAZVOJU MEDIJSKE POLITIKE SISTEMATIČNO PODSTIČU OSTVARIVANJE NAČELA MEDIJSKOG INTEGRITETA.** Njihova podrška kratkoročno i dugoročno utiče na strukturu celokupnog medijskog sistema pojedine države ili regiona u celini. Donatorska podrška na području medija ne sme da prati partikularne političke ciljeve, već isključivo opšti, javni interes;
- **DA STRANI VLASNICI I STRANA MEDIJSKA PREDUZEĆA KOJA KUPUJU ILI OSNIVAJU MEDIJE U REGIONU POŠTUJU NAJVIŠE PRAVNE I ETIČKE STANDARDE POSLOVANJA I UPRAVLJANJA MEDIJIMA.** Poštovanje poreskih, radno-pravnih i medijskih propisa, kao i obezbeđivanje uslova za autonomiju i integritet novinarskog i uredničkog rada, mora da bude njihova temeljna obaveza;
- Evropska komisija, svojim političkim delovanjem i finansijskim instrumentima namenjenim državama u Jugoistočnoj Evropi koje kandiduju za

članstvo u Evropskoj uniji, treba da stvara uslove za razvoj kvalitetnih javnih medija i obezbeđuje i štiti slobodu izražavanja kao temeljno ljudsko pravo. **ZAHTEVE DA DRŽAVE OBEZBEDE SLOBODU I INTEGRITET MEDIJA EVROPSKA UNIJA (EU) NE TREBA DA PODREĐUJE PARTIKULARNIM POLITIČKIM CILJEVIMA I KOMPROMISIMA, VEĆ DA IH DOSLEDNO I BESKOMPROMISNO OSTVARUJE.** Čuvanje medijskog pluralizma, poštovanje medijskog integriteta, zaštita javnog interesa i podrška delovanju javnih medija, temelji su demokratske medijske politike – u državama članicama EU, kao i u državama Jugoistočne Evrope koje kandiduju za članstvo u EU.

GRAĐANI I GRAĐANKE, NOVINARI I NOVINARKE:

OVIM ZAHTEVIMA ŽELIMO DA DOPRINESEMO STVARANJU NOVOG MEDIJSKOG SISTEMA U KOME ĆE MEDIJI SLUŽITI JAVNOSTI.

OVIM ZAHTEVIMA ŽELIMO DA POVRATIMO INTEGRITET NOVINARSTVU.

OVIM ZAHTEVIMA ŽELIMO DA POKAŽEMO DA STVARI MOGU DA SE PROMENE AKO ZNAMO ŠTA ŽELIMO.

PREDLOG MANIFESTA
ZA ZAVRŠNU KONFERENCIJU
MEDIJSKE OPSERVATORIJE
JUGOISTOČNE EVROPE

ZA MEDIJSKU POLITIKU
U JAVNOM INTERESU

Ovaj predlog manifesta nastao je uz finansijsku podršku Evropske unije. Za sadržaj ovog predloga manifesta isključivu odgovornost snose Mirovni institut i autorice i oni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

Ovaj predlog manifesta nastao je u okviru projekta Medijska opservatorija Jugoistočne Evrope, <http://www.mediaobservatory.net>.

AUTORICE Sandra B. Hrvatinić i Brankica Petković
PREVOD Bijana Žikić IZDAVAČ Mirovni institut,
institut za suvremene društvene i političke studije,
Metelkova 6, SI-1000 Ljubljana, Slovenija, <<http://www.mirovni-institut.si/>>. **OBLIKOVANJE DAK**,
Ljubljana, jun 2016.